

Pinkstertijd

Oecumene - pelgrimage van vertrouwen

door Otilia Broekers (gemeente Amsterdam)

Eind december 2010 kwamen er ongeveer dertigduizend jongeren vanuit heel Europa bijeen in Rotterdam. 'Taizé aan de Maas' heette deze bijeenkomst. De internationale oecumenische broederschap Taizé was de organisator. Deze broederschap vestigde zich in 1940 in Taizé, een Frans dorp in Bourgondië. Vandaar de naam.

Spraakverwarring

Vijf dagen lang trokken de jonge mensen in Rotterdam met elkaar op. Van heinde en ver gekomen en van verschillende kerkelijke afkomst. Samen zingen, bidden, mediteren en de eredienst vieren. Een groots oecumenisch gebeuren. Ze spraken allerlei talen en konden elkaar misschien nauwelijks verstaan. Maar er was een grote verbondenheid: ze waren bijeengekomen in naam van Christus. Ze begrepen elkaar.

In het Pinksterevangelie (Hand. 2:4) lezen we hoe de volgelingen van Jezus, vervuld van de Heilige Geest, in andere talen (tongen) beginnen te spreken. Het Griekse woord *glossa* kan zowel tong als taal betekenen. En de menigte hoorde ieder in zijn eigen moedertaal Gods grote werken verkondigen. Dat moeten heel wat talen geweest zijn want de mensen waren van overal vandaan naar Jeruzalem gekomen om het joodse Wekenfeest (= Pinksterfeest) te vieren. Het was een wonder: ze verstonden wat er gezegd werd.

Vanaf dat moment verspreidt het evangelie zich over de wereld, steeds meer in verschillende talen. Maar in de eerste eeuwen na Chr. begrijpt men elkaar nog vanuit de 'bron'. Clemens van Alexandrië (ca 125/150-215) kan nog zeggen: "De Verlosser is veelstemmig en werkt op vele wijzen voor het heil van mensen". Maar hoe meer de tijd vordert, hoe verder men van het oorspronkelijke gebeuren komt te staan. In de eerste helft van het millennium van onze jaartelling ontstaan verschillende theorieën over wie Jezus Christus eigenlijk was. En het lijkt wel alsof men voor elkaar onbegrijpelijke taal spreekt. Het wonder van de vele talen bij het oorspronkelijke Pinkstergebeuren, waarin de boodschap voor iedereen te verstaan was, is in het tegendeel veranderd. Resultaat: een totale spraakverwarring met geruzie en misverstanden.

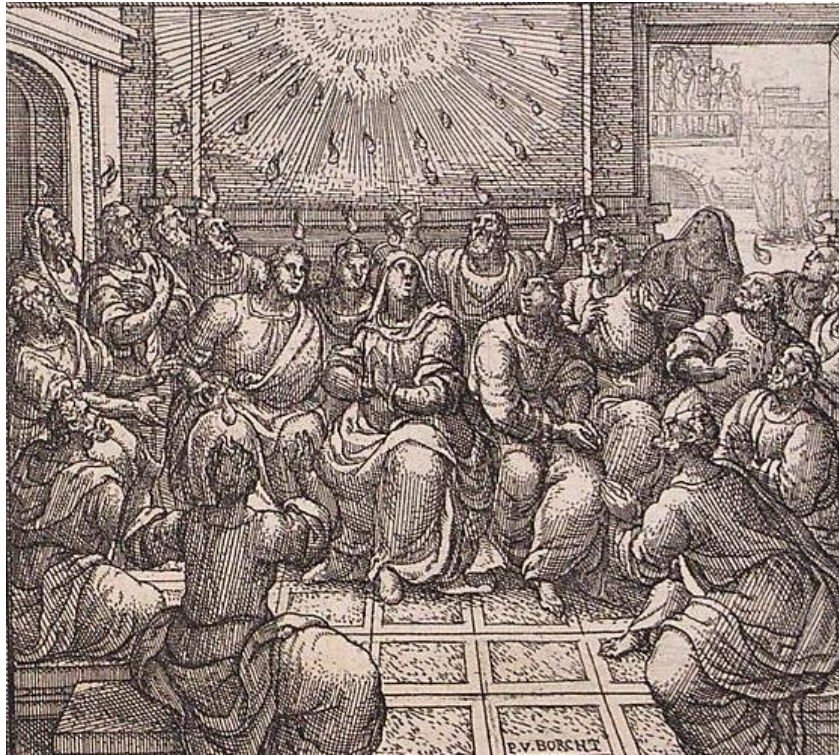
In een aantal concilies en synodes worden afspraken gemaakt over wat men geloven moet. Alles wat afwijkt wordt ketters verklaard. En het proces van onbegrip voor elkaar gaat verder. Wat eerst de katholieke kerk heet, 'katholiek' in de zin van 'algemeen', wordt uiteindelijk in 1054 opgesplitst in de Oosterse Orthodoxe Kerk met Constantinopel en de Westerse Katholieke Kerk met Rome als middelpunt. Tot overmaat van ramp ontstaat er in het Westen in de 16de eeuw een protestbeweging en het protestantisme is geboren. Het is de tragiek van het Christendom, dat het in de loop der eeuwen zo gefragmenteerd is geraakt.

Bewust eenheid nastreven

In de eerste helft van de vorige eeuw was het nog zo dat je als katholiek niet naar de protestantse bakker ging, al bakte hij beter brood. Na de Tweede Wereldoorlog, komt er voorzichtig een kentering op Nederlands initiatief. De Wereldraad van Kerken wordt in 1948 opgericht te Amsterdam. Een oecumenische beweging, eerst binnen het protestantisme om alle afscheidingen daar het hoofd te bieden. Later is de beweging internationaal geworden en zijn er meer dan driehonderd christelijke kerken lid met uitzondering van de Rooms Katholieke kerk. 'Oecumenisch' is afgeleid van het Griekse woord *oikoumenè* wat

'bewoonde wereld' betekent. Het wordt nu gebruikt om de beweging aan te duiden die de eenheid van alle christenen nastreeft.

Elk land heeft zijn eigen Raad van Kerken en er zijn lokale Raden verbonden aan een stad of gebied. Wat hen allen bindt, is het streven naar een groeiende samenwerking van de verschillende kerken en onderling dialoog. Tegenwoordig worden ook de andere wereldgodsdiensten in de dialoog betrokken. Het gaat erom elkaars 'taal' te leren verstaan.

'Acta Apostolorum', Pieter van der Borcht (16e eeuw), Prentenkabinet Museum Boijmans van Beuningen

Een ander groot oecumenisch orgaan is The Conference of European Churches (CEC), de conferentie van Europese kerken. Ongeveer vijftig jaar geleden is dit opgericht om de kloof tussen Oost en West Europa te overbruggen. Inmiddels zijn ca. 120 verschillende kerken lid, waaronder de meeste orthodoxe, hervormde/gereformeerde, anglicaanse, vrije- en oud-katholieke kerken in Europa. Samen met de Raad van Europese Bisschoppenconferenties, afgekort CCEE, waarin de Rooms Katholieke bisschoppenconferenties in Europa zijn verenigd, is in 2001 de *Charta Oecumenica* ondertekend: een handvest voor de groeiende samenwerking van de kerken in Europa. Dit is een belangrijk document voor de oecumene. Eén alinea wil ik uit deze Charta lichten:

"Veel verschillende vormen van de oecumenische samenwerking hebben reeds hun waarde bewezen. Trouw aan het gebed van Christus 'Dat ze allen één mogen zijn. Zoals u, Vader, in Mij bent en Ik in U, zo moeten zij in Ons zijn, zodat de wereld geloven kan dat U Mij hebt gezonden' (Joh.17:21), mogen wij echter niet bij het tot nu toe bereikte stil blijven staan. In het besef van onze schuld en tot omkeer bereid, moeten wij ons inspannen om de onder ons nog aanwezige verdeeldheid te overwinnen, zodat wij samen de boodschap van het evangelie onder de volkeren geloofwaardig verkondigen."

Dit is in feite de kern van de oecumene. We hebben zelf schuld aan het gegeven dat we als christenen niet één zijn maar verdeeld. En we moeten vooral niet stil blijven staan en op onze lauweren gaan rusten, maar doorgaan om die eenheid bewust na te streven.

Hoe staat de Christengemeenschap hierin?

Er zijn verschillende contacten met de lokale afdelingen van de Raad van Kerken, maar de Christengemeenschap is geen lid van de Wereldraad van Kerken, een landelijke tak daarvan of van The Conference of European Churches. Toch is de Christengemeenschap in principe oecumenisch ingesteld. De laatste zin van het credo zegt het al: "Gemeenschappen, waarvan de leden de Christus in zich voelen, mogen zich verenigd voelen in één kerk, waartoe allen behoren die de heilbrengende macht van de Christus ervaren." De woorden 'één kerk' hebben hier mijns inziens de betekenis van de Ene Onzichtbare Kerk, die alles omvat. Anders gezegd: de ware kerk van Christus is in iedere kerk aanwezig. Je zou ook kunnen zeggen dat het er niet om gaat om de kerkmuren te slechten, maar om de kerkdeuren open te zetten: de ultieme gastvrijheid. In de Christengemeenschap is iedereen welkom in de mensenwijdingsdienst en ieder die dat voor zichzelf kan verantwoorden kan deel nemen aan de communie.

Maar je kunt nog zo gastvrij zijn voor mensen van een andere kerktraditie, hoe staan deze kerken tegenover de Christengemeenschap? Waarom geen lid van deze oecumenische organisaties? En hier stuiten we op een aantal bedenkingen. Ten eerste wordt onze doop niet officieel erkend. Al in de eerste eeuwen van het Christendom ontstonden er vragen over de geldigheid van de doop die in 'ketterse' bewegingen gegeven was. In het Concilie te Arles (314) werd dit definitief tot op de dag van vandaag vastgelegd: de doop is geldig als deze ook buiten de 'ware' kerk gegeven is met de trinitarische formule ('in de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest'; Mat. 28:19).

In de Christengemeenschap wordt niet exact deze formule gebruikt, maar er worden woorden gebruikt met dezelfde strekking. Je zou denken dat dit een kleinigheid is, maar toch is het tot nu een probleem gebleken. Bovendien wordt er gesproken over de ziel die vanuit de geestelijke wereld naar de aarde gezonden wordt. Dit vooronderstelt een voorgeboortelijk leven. En dat leidt al vlug naar de reïncarnatiegedachte.

Nu is dit laatste geen zogenaamd leerstuk van de Christengemeenschap, want er zijn geen leerregels. Maar de meeste andere kerken verwerpen deze gedachte, al wordt er tegenwoordig soepeler mee omgegaan. In verband hiermee wordt de Christengemeenschap vaak op één lijn gezet met de antroposofie. Al vlug vallen dan de begrippen van gnosis en gnosticisme, die beschouwd worden als ketterse bewegingen en dus de Christengemeenschap ook... Er is hier veel uitleg nodig om dit recht te breien: dat de Christengemeenschap geen antroposofische kerk is en dat Christus als 'waarlijk God en waarlijk mens' wordt gezien (concilie van Chalcedon, 451) en zo is er nog wel meer.

Dan is er nog een ander probleem, dat deelname in de oecumene met de andere kerken bemoeilijkt. De Christengemeenschap heeft geen mening. Dit wil zeggen dat de Christengemeenschap als kerk geen uitspraken doet. Op vragen als 'Hoe denkt de Christengemeenschap daarover?' kun je alleen op persoonlijke titel antwoorden. Toch ligt daar ook weer een kracht: als lid kun je naar eigen waarheid antwoorden in je verbinding met de Christengemeenschap. In die zin kun je de Christengemeenschap als kerk vertegenwoordigen.

Elkaars taal leren verstaan

Tot slot: een belangrijk doel van de oecumenische beweging is 'de gezamenlijke viering van de eucharistie (eredienst) als teken van de zichtbare eenheid van kerken'. Het is moeilijk om hierin mee te gaan want de mensenwijdingsdienst is zoals die is. Daar kan niets 'vermengd' worden. Maar is de vermenging van liturgieën, het wegvallen van de kerkmuren, werkelijk de bedoeling van de oecumene? Dit lijkt me van niet. Het gaat er eerder om elkaar niet meer te verketteren, maar binnen die Ene Onzichtbare Kerk de 'taal' van elkaars liturgieën te leren verstaan: eenheid in verscheidenheid.

Ook de Christengemeenschap, als kerk onder de kerken, kan daaraan meewerken door haar 'taal' te laten klinken en andere te leren verstaan. Dat houdt wel in dat de Christengemeenschap mee moet doen, zich moet laten zien en zich niet afzijdig moet houden, ondanks het feit dat het echt niet altijd gemakkelijk is om de bedenkingen van de andere kerken te overkomen. 'Maar we zijn toch de oplossing voor het oecumenische vraagstuk', zeggen sommigen, 'want onze mensenwijdingsdienst heeft zowel protestantse als katholieke aspecten'. Dit moge misschien waar zijn, maar het is niet zinvol om op een eiland te blijven zitten met het idee dat anderen wel naar ons toe komen roeien als ze een vraag hebben. Het gaat niet om het eigen gelijk.

Het gaat erom je in de ander te verplaatsen, zodat de juiste taal gevonden kan worden om met elkaar te spreken en elkaar te verstaan. Er is moed en vertrouwen voor nodig om buiten je eigen kring te treden. Ook een zekere offerbereidheid om ruimte te maken voor de ander. Je moet dat echt willen. Maar daar is dat grote doel in de verre toekomst: ooit eens één grote nieuwe Pinkstergemeenschap die kan spreken over 'Gods grote daden' (Hand. 2:11) in een voor iedereen verstaanbare taal. 'Dat zij allen één mogen zijn. Zoals u, Vader, in Mij bent en Ik in U, zo moeten zij in Ons zijn, zodat de wereld kan geloven dat U Mij hebt gezonden' (Joh. 17:21).

De jongeren van 'Taizé aan de Maas' maakten een begin. Gewoon doen en vertrouwen in elkaar hebben. Die bijeenkomst wordt ook wel de 'Pelgrimage van Vertrouwen' genoemd.

Otilia Broekers (gemeente Amsterdam)

Uit het kwartaalblad *In beweging*, Pinksteren 2011. blz 18